

ISKANDAR ZULQARNAYNING HINDISTONGA QILGAN YURISHI

Davronov Ulug'bek – Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti o'qituvchisi

Yusupov Shahzodbek Bahodirovich – Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti kursanti

Annotatsiya: Ushbu maqolada Makedoniya armiyasining jang olib borish usullari va harbiy san'ati xaqida qisqa yoritilgan. Ushbu maqola Oliy va O'rta maxsus ta'lim muassasalari talabalariga harbiy san'at sirlari bilan yaqindan tanishish uchun mo'ljallangan.

Kalit so'zlar: Hind daryosi, Gidasp daryosi, jang, otliqlar, jangovar fillar, jangovar tartib, Makedoniya falangasi, Iskandar armiyasi, Vavilon.

M.a. 327 yilda Makedoniya armiyasi Hindistonga yo'l oldi. Mashaqqatli safar va O'rta Osiyo qabilalarining ko'rsatgan qattiq qarshiliklari armiyaning ahvolini og'irlashtirib yuborgan edi. Unda Spitamen boshchiligida O'rta Osiyoliklar Palitomet daryosi buyida Aleksandr qo'shinini kichik bir bo'limini pistrmaga tushurib yakson qilgan edi. Natijada armiyaning ichida oppozitsiya guruhi shakllanib, u Iskandarning bosqinchilik rejalariga qarshilik ko'rsata boshladi. Bu armiyaga yomon ta'sir ko'rsatdi va intizomga putur etkazdi. Shunga qaramay Hindistonga qilingan yurishning birinchi davri Makedoniya armiyasiga oz bo'lsada muvaffaqiyat keltirdi. Birinchi navbatda bu hol Hindiston podsholari Taksil va Porning o'zaro dushmanliklari bilan bog'liq bo'ldi.

Makedoniya armiyasi Qobuldan hind daryosiga ikkita kolonnada harakatlandi. Baqtriyadan chiqqandan keyin 16 sutka o'tgach Makedoniya armiyasi hind daryosining o'ng qirg'og'ida jamlandi. Iskandarga ittifoqchi bo'lib olgan Taksilning ko'magida Makedoniya armiyasi hind daryosidan o'tdi, uning safiga 5 ming Hindistonlik jangchi qo'shildi.

Hindiston podshosi Por qarshilik ko'rsatishga hozirlik ko'ra boshladi. U Gidasp daryosi bo'yiga qudratli armiyani, 30 ming atrofida piyodalarni, 3–4 ming chavandozni, 300 ta jangovar arava va 200 ta fillarni to'pladi. Makedoniya armiyasi o'zining ittifoqchilari bilan birga 30 ming kishiga ega bo'lib, ulardan 6 ming og'ir piyodalarni va 5 ming otliqlarni tashkil etdi.

Por armiyasi Gidasp daryosining chap qirg'og'ida, o'z lagerining to'g'risida turgan Makedoniya armiyasining yo'lini to'sdi.

O‘z harakatlarini dushmandan niqoblab, tunda kuchli yomg‘ir paytida Makedoniya armiyasi kemalarda va meshlarda Gidasp daryosini oqimi bo‘ylab 14 kilometr quyidan kechib o‘ta boshladi. Tongda katta qiyinchiliklar bilan kechiv uchun joy topishga muvaffaq bo‘lindi va u yerdan 5 ming makedoniyaliklarning otliqlari va 6 ming piyodalari kechib o‘tdilar.

Makedoniyaliklarning yaqinlashuviga ishonch hosil qilgan Por, o‘z qo‘shinlarini ularga qarshi qo‘ydi. Hindlarning jangovar tartiblari ikkita chiziqdan iborat bo‘ldi: birinchi chiziqda jangovar fillar, ikkinchi chiziqda piyodalar joylashtirildi; piyodalarning bir qismi fillarning oraliqlaridagi intervallarda joylashtirilib, ular jangovar tartibning tayanchi hisoblandi. Piyodalarning ikki yon tomonlarida otliqlar turdi, ularning old tomonlarida, ikkala tomondan jangovar aravalar o‘rin oldi.

Iskandar dushmanning jangovar tartibining markazi kuchaytirilganini ko‘rganidan keyin, o‘zining otliqlar bo‘yicha ustunligidan foydalanishga qaror qildi. Bosh zarbani u hindlarning chap qanotiga berishni ko‘zladi, buning uchun otliqlarning bir qismini o‘z qo‘mondonligi ostida dushmanning chap qanoti ro‘parasida jamladi. Qolgan otliqlar hindlarning jangovar tartibining o‘ng qanotiga qarshi yo‘naltirildi. Makedoniyaning og‘ir piyodalar falangasi faqat dushmanning jangovar tartibi to‘zib ketgandagina unga qarshi hujum boshlash buyrug‘ini oldi.

Jangni Iskandarning otliqlari boshladi. Hindlarning chap qanoti front tomondan otliq kamonchilarning harakatlari bilan holdan toydirildi va ularga qanotdan otliq getayralar hujum qildi. Hindlar uloqtirib tashlandi va fillar joylashgan chiziqqa palapartish chekina boshladi. Jangga Makedoniya falangasi kiritildi.

Makedoniya piyodalari va otliqlari dushmanning jangovar tartibini buzib yuborishga muvaffaq bo‘ldilar.

Hindlarning fillari hurkib vahimaga tushib qoldi va ham makedoniyaliklarni, ham hindlarni bosib, yer bilan yakson qilib tashladi, ko‘pgina fillar ortga burilib qocha boshladi. Shu bilan bir vaqtning o‘zida Iskandarning otliqlari butun jangovar chiziqni qurshab oldi, u piyodalarga imkoni boricha qalqonlarni jipslashtirib, hujumni davom ettirish buyrug‘ini berdi. Hindlarning armiyasi mag‘lubiyatga uchradi.

Dushmanni ta‘qib qilish boshlandi, Por asirga olindi va jang tugadi.

Bu g‘alabaning natijasida Por bilan ittifoq tuzildi. Lekin Makedoniya armiyasi Hindistonning ichkarisiga yurishni davom ettirishdan bosh tortdi va Iskandar ortga qaytishga majbur bo‘ldi.

Hind daryosi bo‘ylab kemalarda to‘qqiz oy suzib, uning quyilish joyiga kelgan va safi ozayib ketgan Iskandar armiyasi ikki qismga bo‘lindi: birinchisi dengizdan

Dajlaning quyilish joyi tomon suzib ketdi, ikkinchisini esa Iskandarning o‘zi Gedroziya (Janubiy Pokistonning hududi) cho‘li orqali boshlab ketdi, bu yerlarda armiyaning bir qismi qirilib ketdi.

M.a. 325 yilda, Makedoniya armiyasining qolganqutganlari, bosib olingan hududlarning poytaxti hisoblangan Vavilonga qaytib keldi. Bu yerda Iskandar m.a. 323 yilda olamdan o‘tdi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Razin E.A. Istoriya voennogo iskusstva. 1994.
2. GALAXY INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (GIIRJ) ISSN (E): 2347-6915 Vol. 10, Issuc 2, Feb. (2022). AT THE SAME TIME, SPITAMEN’S CAVALRY WAS THROWN INTO THE RIVER, AND AN ATTEMPT WAS MADE TO HIDE ON ONE OF THE ISLANDS IN THE MIDDLE OF THE RIVER Mamajonov Soyibjon Xalilovich.
3. Raxmonaliev R. Imperiya Tyurkov. Moskva: «Progress» 2002.
4. Harbiy tarix san’ati, darslik H.Dadaboev. Toshkent 2013.
5. Harbiy tarix, darslik S.Mamajonov. Toshkent 2021.
6. Zien journal of Social Sciences and Humanities ISSN (Online): 2769-996X SJIF Impact Factor (2021): 5.104. Sultan Jalaliddin Manguberdi’s Struggle against the Mongolia Invasion. 80-81.